

# זיכרונות האקדמיה ללשון העברית

כא-כד

תשל"ד-תשל"ז

בהוצאת האקדמיה ללשון העברית  
ירושלים, התשמ"א

- ב"זיכרונות האקדמיה ללשון העברית" מתפרסמים:  
א. החלטות האקדמיה בענייני הלשון ובכל שאר העניינים שבתחום פעולתה;  
ב. דינים וחשבונות על פעולתה;  
ג. זיכרון דברים של הוויכוחים המדעיים בישיבות המליאה;  
ד. זיכרון דברים של הוויכוחים המדעיים בישיבות שאר מוסדותיה, אם המנהלה רואה צורך בכך.  
(עיין תקנון האקדמיה, סעיפים 35-36)

כתובת העורך והמו"ל: האקדמיה ללשון העברית, ירושלים  
ת"ד 3449; טלפון 632242

דפוס גרפ-פרס, ירושלים

## ה ת ו כ ן :

- 5 ..... החברים באקדמיה בשנות תשל"ד-תשל"ז
- 7..... החלטות האקדמיה
- 8 ..... כללים בנטיית השם, פרק רביעי: הצרי
- 15 ..... כללי התעתיק מלועזית לעברית
- 328..... מונחי מיקרו אלקטרוניקה
- 342..... דגי מים מתוקים
- 19 ..... ישיבות המליאה
- שנת תשל"ד
- 21 ..... ישיבת המאה וחמש עשרה
- 21 ..... בחירת נשיא וסגן נשיא לאקדמיה
- 21 ..... ישיבת המאה ושש עשרה
- דברים לזכר נפתלי הרץ טור-סיני ז"ל, 21 - דברים לזכר דוד צבי בנעט ז"ל, 22 - הענקת פרסי זאלצמאן, 24 - אישור הצעת התקציב לשנת 1974-1975, 27 - הודעת ועד המינוח בעניין שמות העופות "עית" ו"נשר", 30 - הודעת ועד הדקדוק בעניין הכתיב, 34 - אישור המילון למונחי המשאבות, 35.
- 35 ..... ישיבת המאה ושבע עשרה
- הרצאת הא' גדעון גולדנברג: "רוח השפה ומדיניות לשונית", לאור התפתחויות בשפות שמיות חדשות, 36 - סקירה על מצב העבודה במילון ההיסטורי, 39 - תכנית העבודה המדעית לשנת תשל"ד, 41 - המינוח, 41 - דיון על העבודה המדעית, 44 - הודעה על בחירת חברים, 56.
- 57 ..... ישיבת המאה ושמונה עשרה
- בחירת חברים וחברים יועצים, 57 - הודעה על בחירת יו"ר ועד המינוח, 57.
- 58 ..... ישיבת המאה ותשע עשרה
- הרצאת הגב' מאיה פרוכטמן: "קאטגוריות מיידעות ומתחמות בעברית בת ימינו", 58 - כללי הצרי, 61.
- שנת תשל"ה
- 75 ..... ישיבת המאה ועשרים
- הרצאת הא' יואל פלורסהיים: "פירוש רש"י למקרא בפירושו לתלמוד", 75 - דברים לזכר שלמה צמח ז"ל, 78 - הודעה בעניין תקנתו של המבטא העברי, 80 - אישור הצעת התקציב לשנת 1975-1976, 81 - המשך הדיון בכללי הצרי, 85 - מונחי הריצוף, דיון ואישור, 95.

97 . . . . . ישיבת המאה עשרים ואחת.  
דברים לזכר נחמיה גדעון הנמן ז"ל, 97. - סיום הדיון במונחי הריצוף, 100.  
המשך הדיון בכללי הצרי, 105.

120 . . . . . ישיבת המאה עשרים ושתיים  
כללים בנטיית השם: הצרי, משקל פועל, מפעל, 121. - אכר, 129. -  
הרצאת הא' אהרן דותן: "משקל מקטל", 132.

140 . . . . . ישיבת המאה עשרים ושלש.  
גמר הדיון בכללי הצרי: משקל מפעל, 140. - אישור רשימת מונחי  
הפאתולוגיה, 151. - תעתיק תנועת, 153 e.

162 . . . . . ישיבת המאה עשרים וארבע.  
בחירת חברים ומוסדות (מחצית המנהלה, ועדים ומועצת מערכת המילון),  
162.

## ש נ ת ש ל " ו

164 . . . . . ישיבת המאה עשרים וחמש  
דברים לזכר אברהם יעקב ברור ז"ל, 164. - הרצאת הא' עלי איתן: "מפעל  
המפתח הרב-לשוני למונחי האקדמיה", ודיון בה, 168. - אישור המילון  
למונחי האסטרונמיה השימושית, 176. - אישור המילון למונחי פיסיקה:  
חשמל ומגנטיות, 184.

187 . . . . . ישיבת המאה עשרים ושש  
דברים לזכר ראובן אלקלעי, ז"ל, 187. - אישור הצעת התקציב לשנת  
1976 - 1977, 188. - אישור מונחי הפסיכולוגיה, 190. - "אריח-מרצפת",  
207.

209 . . . . . ישיבת המאה עשרים ושבע.  
דברים לזכר אברהם קריב ז"ל, 209. - הלשון המשתבשת בציבור, 215. -  
ועדה להכנת הבחירות של חברים חדשים, 217. - ענייני דקדוק, משקל  
פעלון, 218. - מונחים בכלכלת הבית, 224.

228 . . . . . ישיבת המאה עשרים ושמנה  
דברים לזכר פרופ' א' סדובסקי, 228. - סדרי פרס זאלצמאן, 228. - מונחים  
בשימוש כללי: "סאנקציות", 229. - דיון במונחי הרפואה הפנימית, 235. -  
"אינטרס", 247.

## שנת תשל"ז

- 250 . . . . . ישיבת המאה עשרים ותשע
- ברכות לחבר אורי צבי גרינברג בהגיעו לגבורות, 250. - חברי הוועדים והוועדות, 251. - שאלה ותשובה בעניין הכתיב בבתי הספר, 251. - בחירת חבר המנהלה וחברי הוועד האמרכלי, 252. - אישור הצעת התקציב לשנת 1977-1978, 252. - הלשון בשידורי ישראל, סקירת הא' שלו והא' בנדויד, 261.
- 271 . . . . . ישיבת המאה ושלשים
- מונחי האופטיקה, פיסיקה חלק ג', 271. - "סאנקציות" כמונח בסכסוכי עבודה, 274. - המונח "אינטרס", 283.
- 286 . . . . . ישיבת המאה ושלשים ואחת
- פתיחה לדיון על דרכי האקדמיה ותפקידיה - הא' ז' בן-חיים, 286. - דיון בהנ"ל, 298.
- 314 . . . . . ישיבת המאה ושלשים ושתים
- סקירת עבודתן של הוועדות ושל המזכירות, 314. - מונחי הפיסיקה - ג. אופטיקה, - מונחי יסוד במיקרו-אלקטרוניקה, 319. - המשך הדיון בפעולות האקדמיה לפי תפקידיה ומטרותיה, 319.

## חברים באקדמיה בשנות תשל"ד - תשל"ז

|                                           |                     |
|-------------------------------------------|---------------------|
| נבחר לחבר יועץ ביום א' בסיוון תשל"ד.      | * אברהם אבן-שושן    |
|                                           | שרגא אברמסון        |
|                                           | אפרים אלימלך אורבך  |
|                                           | שרגא אירמאי         |
|                                           | עלי איתן            |
|                                           | יהושע בלאו          |
|                                           | זאב בן-חיים         |
| היה חבר יועץ נבחר לחבר ביום כ"ז באב תשל"ה | מאיר הלל בן-שמאי    |
|                                           | ניסן ברגרין         |
|                                           | * אפרים ברוידא      |
| נפטר ביום ד' בכסליו תשל"ז                 | ° אברהם יעקב ברנר   |
| נבחר לחבר יועץ ביום א' בסיוון תשל"ד       | * צבי ברמאיר        |
|                                           | ° חיים אריה גינזברג |
|                                           | * גדעון גולדנברג    |
|                                           | אהרן דותן           |
|                                           | אברהם ש' הלקין      |
|                                           | שמעון הלקין         |
| נפטר ביום ח' בכסליו תשל"ה                 | * גדעון הנמן        |
| נפטר ביום כ"א בתשרי תשל"ד.                | נפתלי הירץ טור-סיני |
| נבחר לחבר יועץ ביום ה' בתמוז תשכ"ג        | * מאיר ולנשטיין     |
|                                           | שמואל ייבין         |
|                                           | * משה ינן           |
|                                           | ° שאול ליברמן       |
|                                           | שלמה מורג           |
|                                           | * משה מייזלש        |
|                                           | * משה מיקם          |
|                                           | אהרן מירסקי         |
|                                           | עזרא ציון מלמד      |
|                                           | שמשון מלצר          |
|                                           | דב סדן              |
|                                           | * יזהר סמילנסקי     |
|                                           | אריה לייב פאיאנס    |

1 מינוי החברים, שנתמנו בשנים הקודמות - עי' "זיכרונות האקדמיה ללשון העברית", כרך א-ב, עמ' 9, כרך ג-ד, עמ' 2-1, כרך ה, עמ' 2-1, כרך ו, עמ' 2-1, כרך ז-ח, עמ' 6-5, כרך ט, עמ' 6-5, כרך י-יא, עמ' 6-5, כרך יב, עמ' 6-5, כרך יג, עמ' 4-3, כרך יד, עמ' 6-5, כרך טו, עמ' 6-5, כרך טז, עמ' 6-5, כרך יז, עמ' 6-5, כרך יח, עמ' 6-5, כרך יט, עמ' 159.  
° - חבר כבוד \* - חבר יועץ

\* דן פגיס

יעקב פולוצקי

\* אמציה פורת

\* עזרא פליישר

◦ שלמה צמח

גד בן עמי צרפתי

מנחם צבי קדרי

\* חנוך קלעי

אברהם קריב

חיים רבין

אליעזר שמשון רוזנטל

יהודה רצהבי

\* יצחק שבטיאל

חיים שירמן

\* יצחק שלו

מאיר שלי

◦ שלום שפיגל

נפטר ביום כ"א במרחשוון תשל"ה

נבחר לחבר ביום כ"ז באב תשל"ה

נבחר חבר יועץ ביום א' בסיוון תשל"ד

נפטר ביום ו' באדר ב' תשל"ו

היה חבר יועץ נבחר לחבר ביום א' בסיוון

תשל"ד

נבחר לחבר יועץ ביום א' בסיוון תשל"ד



# החלטות האקדמיה

## כללים בנטיית השם

פרק רביעי: הצרי\*

הקדמה\*

בנטיית השמות בעלי צרי הדרכים מתחלפות: יש שהצרי מתקיים, ויש שהוא מתבטל בתנאים שונים של ההגייה, המבנה והפתיכה. כך דרפס של השמות הצרויים במקרא בניקודו המקובל עלינו, ולא כל שכן השמות שמחוץ למקרא. בהם נחלקו הרבה המסורות בפייהם של יוצאי גלויות שונות. תכליתם של הכללים הבאים להלן להסדיר את הנוהג ולהכריע בין הדרכים השונות לצורך הלשון הכללית. לשם הבנה מדויקת של הכללים הרי כאן הגדרה של כמה מונחים וביטויים המשמשים בכללים:

המונח שם בן הברה אחת מכונן לשמות מעין אל, עט, ולא לשמות שהם "יתד", כגון פאר, קאר. צרי מלא הוא צרי, שיש עמו יו"ד אחר האות הצרויה גם בניקוד. סתם צרי הוא צרי חסר.

ביטול הצרי פירושו, שפנגד ההברה בעלת הצרי בשם הנפרד אתה מוצא בנטייתו שוא בהברה פתוחה, ותנועה זולת הצרי, כשההברה סגורה: חירק לפני אות דגושה, למשל אם — אמי: קגן — קגנו: וסגול לפני אות פשוטה, כגון שומר — שומרך. שומרם. כשהשם יש לו עי"ן הפועל או למ"ד הפועל מן אהח"ע, יבוא פתח במקום הסגול, כגון: מזבחך, איהבך, גואלך, שונאכם. שלא כאמור לעיל יש במקרא: שולחך, אויבך.

תן דעתך: אין המונח "ביטול הצרי" וכיוצא בלשון זה בא להביע דעה פלשהי, אם יש קשר של תולדה בין התנועה בצורת הנפרד ובין התנועה או התנועות בצורת הנטייה.

בקיום הצרי צריך להבחין: א. הצרי נשאר בכל צורות השם, ואז ייאמר: "הצרי מתקיים תמיד" (עי' כללים 1 — 3); ב. הצרי מתקיים בכל מקום חוץ מלפני הכינויים ה"כבדים" כס, כן, ואז ייאמר "הצרי מתקיים" בלבד. במשקל השם נכללו לא רק צורות הנטייה ביחיד וברבוי, אלא גם צורות הנקבה — ביחיד וברבוי — אם אמנם צורת הנקבה מציינת מין טבעי. לפיכך שמות כמו

\* הפרקים הקודמים נדפסו ב"זכרונות האקדמיה ללשון העברית" פרק ז-ח. א. הקמץ הגדול: כך יג: ב. הפתח: כך יט כ: החולם. הכללים שבפרק זה נדונו בישיבות מליאת האקדמיה בשנות תשל"ד-תשל"ה, וניסוחם נשלם בשנת תשל"ו.

תַּכְּבֶּהָ, שְׂכֶנֶהָ, זָנָהָ, חֶסֶדָּהּ וכו"ב כלולים במשקל פֶּעַל ונדונים בו. מה שאין פן זָנָהָ, שֶׁרָפָה וכו"ב. הללו שצורת ה"נִקְבָה" שבהם מציינת רק מין ד ק ד ו ק י, ערוכים במשקל לעצמו: פֶּעַלָה. כדוגמת המשקל הזה שאר המשקלים.

א. השמות בקיום הצרי

1. הצרי המלא מתקיים תמיד, בגון איד — אידיש; חיק — חקקם; אִימָה — אימקם, אימוניהם. ואלה השמות, שיש בהם צרי מלא: אִיד, אִימָה, אִיפָה, אִיחָן, בִּיצָה, הִיבֵל, זִעִיר, חִיק, בִּילָף, מִדַּע, מִטָּב, מִמָּן, מִינְקָה, מִישָׁרִים, מִיתָר, עִירֹם, פִּלִּיטָה, פִּלִּיטִים, צִידָה, רִיק, תִּימָן.

2. הצרי הבא תמורת חירק לפני אותיות אהח"ע (תשלום דגש) מתקיים תמיד, פגון: תאור, תאוריו, תאוריהם; שרות — שרותיכם; גרוש — גרושם, גרושין. בכלל זה נכנסים גם השמות גָּאָה, דָּהָה, וְהָה, בָּהָה, לָּהּ, קָהָה (המתאימים למשקל פֻּעַל). הצרי מתקיים תמיד גם בשמות: מחוש, מרוץ, מרע, פגון: מחושי ראש, מרוצי סוסים, מרעהו. עי' גם בכלל 21.

3. בשמות בני הברה אחת, שאינם נדגשים בנטייה, הצרי מחקיים תמיד, כגון: אֵל — אֱלִי, אֵלֵי הארץ; אֶד — אֲדִי המים; גּוֹ — גֹּי, גָּנֹם, גֹּיִם; כֶּף — כַּפֵּי החופים; גֵּר — גֵּרוֹתֵיהֶם; רֶע — רֵעַ המלך, רֵעֵיהֶם; שֶׁד — שֶׁדוֹ, שְׁדָּם; עֵט — עֶטֶף, עֶטְכֶם, עֵטֵיהֶם; זֶד — זֵדִים, זֵדֵי עולם, זֶדֶה — כֶּן — כָּנִים, כָּנֶה, כְּנוֹת; מֵת — מַחִיהֶם, מַחֵי מדבר; סֵט — סֵטֵי הדרך הישרה, סֵטָה, סֵטוֹת; וכן השם רַחֵם: רַחֵמוֹ, רַחֵמֶם. יוצאים מכלל זה:

עץ, המקיים את הצרי ביחיד בלבד, כגון עצי, עץ, עץ, אבל מבטלו לפי כללי הביטול בריבוי: עצים — עצי הגן, עצים, עצים;  
בן, שם, המבטלים את הצרי גם ביחיד — כגון: בן — בן, בן — שם — שמי, שם, שמו.

וכן מעים, ריבוי של מעי (בנטייה: מעי): מעים (במקרא גם מעים).

4. במשקל פֻעַל הציר מתקיים, כגון: בָּאָר — בָּאֵרִי, בָּאָדָה, בָּאָרְכֶם, בָּאֵרוֹת מִי; וְאָבִי — וְאֵבִי עֲרֻבוֹת; וְלָל — וְלָלִיָּה; כָּאֵב — כָּאֵבִי רֹאשׁ; פָּאָר — פָּאֵרִים, פָּאֵרִי רֹאשׁ; רֹאֵם — רֹאֵמִי הַצֶּפֶן; רִתֵּם — רִתִּי אִמָּה; שָׂאָר — שָׂאֵרֵהֶם, שָׂאָרְכֶם. הַעֲרָה: בִּמְקֹרָא אַתָּה מוֹצֵא גַם בָּאֵרוֹת (חֲמֹר), פָּאֵרִי (הַמְגַבְעוֹת).

5. במשקל פֶּעַל רבים השמות, שהצרי מתקיים בהם, וכן צריך לנהוג בכל שם, המתחדש במשקל זה. השמות הנוטים בביטול הצרי מנויים בכלל 14. והרי פֶּאן דוגמאות הנטייה: אָבֵל — אֲבֵלִים, אֲבֵלִי צִיּוֹן; אֶשֶׁם אֲשֵׁמִיהֶם, אֲשֵׁמֹת המעשה; פֶּצֶק — פֶּצֶקֶךָ, פֶּצֶקִים, פֶּצֶקְכֶם; חֶפֶץ — חֶפְצִים, חֶפְצֵי חַיִּים; יָעַן — יַעֲנֶכֶם, יַעֲנֵי המדבר; יָרַח — יָרַח חֲצִי הַחֹדֶשׁ, יָרַחֶךָ, יָרַחֵהֶם, יָרַחֶם; יָשָׁן — יַשְׁנֵי עֹפֶר; קָבֵד —

כבד העוף: ספק — ספק הספק: שכן — שכני, שכניהם, שכנותי, שכנותיהם, שכנכם, שכנכן.

#### ה ע ר ו ת :

- א. בשמות אלה יש פתח בסמיכות: יתר, שבע, שכן.
- ב. במקרא יש גם שמחי לב (ישע' כד, ז), לכל חפציהם (תה' קיא, ב), יתדות החצר (שמות לח, לא), באכל-אם (תהלים לה, יד).
- ג. מן השמות, שיש להם צורת נקבה השם שְכְנָה נוטה בכינויי היחיד ע"ד שם סגולי: שְכְנָתִי, שְכְנָתְךָ, וכו', אבל חפצתו וכיו"ב.

6. במשקי הפעל הצרי מתקיים, כגון: הַבְדֵּל, הַבְדִּילִים, הַבְדִּילִי הדעות: הפסדי — הפסדים, הפסדי המדינה, הפסדכם: הרפב — הרפבי המזונות: הקרח — הקרח השעה: הכרחך, הכרחכם.

על פי כלל זה נוטים גם השמות הרבתיים והחמשיים, שתנועתם האחרונה היא הצרי, כגון: אֶבֶט — אֶבְטֵי הַפְּהִינִים; אֶמֶל — אֶמְלֵי הַמִּנְחָתִים; מִמְּזֹר — מִמְּזֹרֵיהֶם; מִסְכֵּן — מִסְכְּנֵי הָעִיר; סְרָגֶל — סְרָגְלֵי חִישׁוֹב; פְּרָדָס — פְּרָדְסֵיהֶם; פִּסְתָּר — פִּסְתָּרְכֶם, פִּסְתָּרֵיהֶם; קִלְסָתָר — קִלְסָתָרֵי פְּנֵיהֶם.

#### ה ע ר ו ת :

- א. במקרא: צְפַרְדַּעִים.
- ב. ליד הצירוף הסת-הדעת יש גם הסת-הדעת.

7. במשקל פֶּלָה הצרי מתקיים: אֵלָה, גֶּהָה, זַעָה, פָּרָה, לָדָה, צָאָה, קָבָה, רָאָה, תָּבָה. ועי' גם כלל 17.

הערה: שמות כמו אֵלָה (נקבה של אל), עֵדָה, מקיימים את הצרי ע"פ כלל 3.

8. במשקל פֶּעֱלָה הצרי מתקיים תמיד, כגון: אֶבְדָּה — אֶבְדֹּתֶיהֶם, גִּזְרָה — גִּזְרֹת הַמַּלְכוּת; שִׁפְלָה — שִׁפְלַת הַחוּף; דִּבְלָה, דִּבְלַת, דִּבְלִים, דִּבְלִי. יוצאים מכלל זה השמות אֲשַׁדָּה, בְּהֵמָה, גִּדְרָה, חֲשָׁכָה, לִבְנָה, נִבְלָה, שְׂדֵמָה. השם בְּהֵמָה צורתו בסמיכות בְּהֵמָת, ובכינויים נטייתו פשל הסגוליים: בְּהֵמָתוֹ, בְּהֵמָתָם וכו'; בריבוי בְּהֵמוֹת, בְּהֵמוֹת הַבֵּית, בְּהֵמוֹתָיו וכו'. השאר: אֲשַׁדָּת (הנהר), אֲשַׁדּוֹת, אֲשַׁדּוֹת (הנהר); חֲשַׁבַת הַלַּיִל, חֲשַׁבְתָּם, חֲשַׁכוֹת, חֲשַׁכוֹת הַזִּמְנִים; לִבְנַת חַבְלָה, לִבְנָתוֹ, לִבְנִים, לִבְנֵי חַבְלָה; נִלְתָה הָעוֹף, נִלְתָּם, נִבְלוֹת, נִבְלוֹתֵיהֶם; גִּדְרוֹת, גִּדְרוֹת צֶאֱדָן; שְׂדֵמַת כּוֹר, שְׂדֵמַת בֵּית לָחֶם. וראה גם כלל 4 ו-5.

במקרא נמצא מן דִּבְלָה: דִּבְלַת תַּאנִּים.

9. במשקלים מפעלה, תפעלה הצרי מתקיים תמיד, כגון: מִגְפָּה — מִגְפּוֹתֵיהֶם; מִדְּקָרָה — מִדְּקָרוֹת חֶרֶב; מִדְּרָגָה — מִדְּרָגוֹת הַחוּס, מִדְּרָגוֹתָיו; מִזְמָרָה — מִזְמָרוֹת

הפרס: מצָבָה — מצָבוֹת אבן, מצָבוֹתֵיהֶם: מִקְהֵלָה — מִקְהֵלוֹת משוררים: תְּהֵמָה — תְּהֵמַת מות: תְּרַדְמָה — תְּרַדְמַת עד: תְּרַעֲלָה — תְּרַעֲלוֹתֵיהֶם.  
הערה. במקרא אתה מוצא ביטול הצרי בשמות: מִקְקָרוֹת חרב, מִזְמָרוֹתֵיהֶם, מוֹעֲצוֹתֵיהֶם, מִצָּכָה (לצד מִצָּכָה), בימינו צריך להבחין בין מוֹעֲצָה בקיום הצרי, כאמור בכלל, ובין מוֹעֲצָה, וממנו הנטייה היא: מוֹעֲצַת הפועלים, מוֹעֲצוֹת, מוֹעֲצוֹת הפועלים, מוֹעֲצוֹתֵיהֶם וכו'.

10. הצרי הפא בשמות לפני הסימנות וֹת, יֵי, יָה, יִוֹת, יֹת מתקיים, כגון: גְּרוֹת, גְּרוֹתָם: מִסְכְּנוֹת — מִסְכְּנוֹתָהָ; עֲדוֹת — עֲדוֹתָם; רְעוֹת — רְעוֹתָהָ; שְׁמִי — שְׁמִיתָה; מִלְּבָנִי, מִלְּבָנֵי וְכוּ' — כְּבָדִי — (פלי הדם) הַכְּבִדִים; עֲמֻלִּי: יִרְדְּנִי, יִרְדְּנֵיהָ; הַכְּרִחִי — הַכְּרִחִים; נִקְבִי.

### ב. השמות בביטול הצרי

(א) צרי בהברה מוטעמת

11. במשקלים פועל, מפעל, מפועל (= מפולל), מתפעל, מתפועל (= מתפולל) הצרי מתבטל, כגון: סוֹפֵר — סוֹפְרָנוּ, סוֹפְרִים, סוֹפְרֵי יִשְׂרָאֵל, סוֹפְרוֹת, סוֹפְרוֹתֵינוּ, סוֹפְרָכֶם, סוֹפְרָכֶן; דוֹבֵר — דוֹבְרִים, דוֹבְרוֹת הממשלה; מְלַמֵּד — מְלַמְדֵי, מְלַמְדֵי דַרְדִּיקִים; מְרַכֵּז — מְרַכְּזֵי המשקים, מְרַכְּזֶם; מְפַקֵּחַ, מְפַקְחִים, מְפַקְחוֹת; מְשׁוֹרֵר, מְשׁוֹרְרֵי, מְשׁוֹרְרָכֶם, מְשׁוֹרְרִים; מְתַאַּגֵּר — מְתַאַּגְרֵי מַכְבִּי, מְתַאַּגְרֵכֶם; מְתַלְמֵד — מְתַלְמְדִים, מְתַלְמְדוֹת.

הערה. צורת הנקבה בלשון יחיד של שמות במשקלים אלה שקולה כרגיל במשקל סגולי, כגון: סוֹפְרָת, דוֹבְרָת, רוֹפְאָה (בנפרד ובנסמך); בנפרד גם: רוֹפְאָה; מְרַכְּזָה, מְפַקְחָה, וזו נוטה על פי כללי המשקלים הסגוליים: סוֹפְרָתָם, דוֹבְרָתָהּ, וכיו"ב.

עיי' גם כלל 19.

12. במשקל פועל הצרי מתבטל, כגון: אֵלֶם — אֵלֵמִים, אֵלֵמִי: טָפַש — טָפְשָה, טָפְשִׁים, טָפְשוֹת; חָרַש — חָרְשִׁים, חָרְשוֹת; דָּבַר — דְּבָרָךְ, דְּבָרוֹת; כָּסָא — כָּסְאִי, כָּסְאָךְ (במקרא: כָּסְאָךְ), כָּסְאוֹת.

הערה. צורת הנקבה בלשון יחיד שקולה כרגיל במשקל סגולי, כגון: עוֹר — עוֹרָה; אֵלֶם — אֵלֵמָה; פָּקַח — פָּקַחָה.

יצאים מכלל זה: שְׁלַש, רָבַע, חֲמֵשׁ ושאר השמות הגזורים ממספרים, והם מקיימים את הצרי כגון: שְׁלֹשִׁים, רָבָעִי, חֲמִשִּׁים.

13. בשמות השקולים במשקלים מפעל (מפעל), תפעל, ומה ששייך אליהם בגזרות העלולים הצרי מתבטל, כגון: מוֹלֵג — מוֹלְגִי, מוֹלְגָה, מוֹלְגָכֶם, מוֹלְגוֹת, מוֹלְגוֹת כֶּסֶף;

מפתח — מפתח הבית, מפתחי, מפתחות: מקל — מקל שקד, מקלי, מקלד, מקלכם: מוקד — מוקדי, מוקדים: מועד — מועדך, מועדי השנה: תשבע — תשבעים.

ה ע ר ו ת :

א) בשמות מזבח, מספד, מעשר בא פתח בסמיכות: מזבח, מספד, מעשר.

במקרא פעם אחת גם מקל לבנה.

ב) במקרא מזלגות משמש ריבוי של מזלג.

ג) במקרא: משחתו.

14. אלה השמות שבמשקל פעל, הנוטים בביטול חלקי של הצרי: גדר, זקן, חדר, חדל, חנה, חסר, יצל, ירא, ירד, קבד (היפוכו של קל), קרס, קתף, נמל, עקב, ערל, שלו. בדבר שאר השמות במשקל זה ע"י כלל 5.

דוגמת הנטייה: נמל, נמל האויר, נמלד, נמלו, נמלה, נמלנו, נמלכם, נמלכון, נמלי הארץ, נמליכם, נמליכון.

ה ע ר ו ת :

א. השמות הבאים יש להם פתח בסמיכות: זקן, חסר, חדל, חצר, קבד, נמל, ערל.

ב. השמות הבאים צורתם בסמיכות שקולה במשקל סגולי: גדר תיל, ירד ימין, קרס הבהמה, קתף ההר, גזל הגר.

ג. השמות, שיש להם צורת נקבה כמו זקנה, חברה, חסרה, יראה וכיו"ב מבטלים את הצרי אף בסמיכות היחיד, כמו: זקנת הדור, חברת הפנסה, חסרת מגן, יראת אלוהים, ואין צריך לומר בסמיכות הריבוי: חברות הפנסה, חסרות מגן וכו'; ובכינויים זקנותיך, חברותיך. בצורות היחיד בעלות כינויים הנטייה היא כדרך שמות סגוליים: זקנתי, חברתי, חברתם.

(ב) צרי בהברה לא-מוטעמת

15. במשקל פעל הצרי מתבטל, כגון לקב — לקבי, לקבות, לקבותיהם: שקר — שקר תמרים: שער — שער הזקן, שערו.

במקרא מצאנו: נכר — נכר הארץ (בקים הצרי); ענב — ענבים, ענבי רוש (בנו"ן דגושה).

השם צלע צורתו בנטייה שקולה במשקל סגולי. סמי': צלע או צלע, צלעו.

16. בשמות אבוס, אוב, אזור, אטון, אמון, אסור, אפוד הצרי מחקיים רק בסמיכות היחיד, ובשאר הצורות הוא מתבטל לחטף-פתח, למשל אזור — אזור החץ, אזורי, אזורים, אזורי המדבר; אבל אמון — אמונו, אמונים.

17. בקצת השמות במשקל פלה הצרי מתבטל, ואלה הם: מאה — מאת השנים,

מֵאֲחִי מֵאֶתְךָ, מֵאוֹת, מֵאוֹת אֲנָשִׁים; עֵדָה (= קהל), עֵדֶת יִשְׂרָאֵל, עֵדֶתוֹ; עֵצָה — עֵצָת  
חֲכָמִים, עֵצְתְּךָ, עֵצוֹת, עֲצוֹתֶיךָ; פָּאָה — פָּאֵת שְׂדֵה, פָּאוֹת, פָּאוֹת אֲנָשִׁים, פָּאוֹתֶיךָ;  
שָׁנָה שְׁנַת יִשְׂרָאֵל, שְׁנָתוֹ.  
ועי' גם כלל 7.

18. הצרי מתבטל בשני השמות תועֶכָּה, מוסֶרָה, כְּגוֹן: תועֶכֶת ה', תועֶכְתּוֹ,  
תועֶכּוֹתֶיךָ; מוסֶרוֹתֶיךָ, מוסֶרוֹתֶיךָ. אבל בנפרד הריבוי הצרי מתקיים: תועֶכּוֹת,  
מוסֶרוֹת.

19. השמות במשקלים פועֶלָה, מַפְעֵלָה, מַתְפַּעֵלָה נוטים על דרך הסגוליים, כְּגוֹן:  
יולֶדָה — יולֶדֶת התאומים, יולֶדְתּוֹ; מְכַשֶּׁפָה — מְכַשֶּׁפֶת העיר, מְכַשֶּׁפְתּוֹ, מְכַשֶּׁפְתָּנוּ.  
כך יהיו נוטים כל השמות שמן המקרא: אוֹכֶלָה, בּוֹגְדָה, בּוֹעֶרָה, הוֹלֶלָה, זוֹלֶלָה,  
נוֹטֶרָה, סוֹחֶרָה, עוֹלֶלָה, צוֹלֶעָה, רוֹמֶמָה, שׁוֹמֶמָה, מְרַנֶּנָה, מְשַׁפֶּלָה, מִתְנַבֶּרָה.

20. מ"ם המשקל בשורשי ע"ע, כשהיא צרויה, הצרי מתקיים בה רק בסמיכות  
היחיד, כְּגוֹן: מִחֵם — מִחֵם נחושת, מִחֲמִי, מִחֲמִים, מִחֲמִיָּהֶם; מִמֵּד — מִמֵּד המגרש,  
מִמֵּדִים, מִמֵּדָיו; מִסָּב — מִסָּב הגלילים, מִסְבֵּי הגלילים; מִצֵּד — מִצֵּדָם, מִצֵּדְכֶם;  
מִצֵּר — מִצֵּרִים, מִצְרֵי ההרים; מִקֵּל — מִקֵּלִים, מִקְלֵיהֶם; מִגֵּן — מִגְנָם, מִגְנֵיהֶם,  
מִגְנֵי ירושלים.

#### (ג) שמות בצרי שאינו מתבטל לשוא

21. בשמות הנדגשים בנטייה בא החירק כנגד הצרי, כְּגוֹן: אֵם — אִמִּי, אִמְךָ,  
אִמְהוֹת; חֵץ — חֲצִים, חֲצִי רֵעַל; צֵל — צֵלְךָ, צֵלְכֶם, צֵלֵיהֶם; מִקֵּל — מִקְלִים; מִגֵּן  
— מִגְנִים, מִגְנֵי דוד. אבל בשם אֵשׁ, כשאין השי"ן דגושה, בא סגול: אֵשִׁי אֵשׁוֹ, אבל  
אֵשְׁכֶם.

22. במשקל סגולי פֶּעַל בא בנטיית היחיד חירק כנגד הצרי וכשפ"א הפועל היא מן  
אהח"ע, על פי רוב בא סגול כנגד הצרי, כְּגוֹן: סִפֵּר — סִפְרִי, סִפְרְךָ, סִפְרָה; מִצַּח —  
מִצְחוֹ, מִצְחִים; אָכַר — אָכְרִי, אָכְרוֹ; הִלֵּךְ — הִלְכּוּ; חָבַל — חָבְלוֹ, חָבְלִים; עָדַר —  
עָדְרָם, עָדְרוֹ.

ה ע ר ה : צורת הריבוי באה במשקל פְּעָלִים כבשאר הסגוליים. רק בריבוי של  
השם אָכַר יש גם אָכְרִים, אָכְרִי, אָכְרִיד, אָכְרִיד, אָכְרִיו, אָכְרִיה, אָכְרֵינוּ.

23. שמות על משקל פְּעֻלֹן, שעי"ן הפועל בהם מן אהחע"ר, יש בהם צרי לחשלוּם  
הדגש (עי' כלל 2), ונטייתם היא במשקל פְּעֻלֹן (פְּעֻלֹן), כְּגוֹן: גָּרַעוֹן — גָּרַעוֹן המוסר,  
גָּרַעוֹנוֹת, גָּרַעוֹנוֹתֶיךָ; דָּרְאוֹן — דָּרְאוֹן עוֹלָם, דָּרְאוֹנָם, פָּרַעוֹן — פָּרַעוֹן השטרות;  
רָאִיוֹן — רָאִיוֹן בוקר, רָאִיוֹנוֹ; תָּאֲבוֹן — תָּאֲבוֹנְךָ.

## הערות:

- א. כשפ"א הפועל היא מן אהח"ע, תהיה תנועתה גם סגול.  
 פגון ערבון — ערבוני, ערבונות: עָרְבֹן — עָרְבֹנִי.  
 ב. השם זרעון מקיים את הצרי בנטייה: זָרְעֹנִים, זָרְעֹנִי קִיץ.  
 זָרְעֹנִיו (על פי האמור בכלל 2). משקלו של שם זה כשל קלשון.  
 קמִשֹּׁן.

## חוק המוסד העליון ללשון העברית. תשי"ג—1953

הודעה על החלטת האקדמיה ללשון העברית בעניין כללי  
התעתיק מלועזית לעברית

בהתאם לסעיף 10 לחוק המוסד העליון ללשון העברית, תשי"ג-1953, אני מודיע את החלטת מליאת האקדמיה ללשון העברית מיום ג' בתמוז תשל"ה (18 ביוני 1975) בענין כללי התעתיק מלועזית לעברית, כלהלן:

### כללי התעתיק מלועזית לעברית

כללי התעתיק, המובאים להלן, מכוונים להעתקת שמות של אנשים, מוסדות, מקומות וכיו"ב מלשונות זרות, שאינן שמייות. אין כונתם לקבוע את כתיבן של מלים ממוצא לועזי, המשמשות בלשון העברית בדיבור ובכתב.

התעתיק מבוסס על אותיותיה של הלשון העברית והגייתן. הגיים זרים, שאין להם מקבילות בכתב העברי של ימינו, מועתקים בסימני הגיים מצויים, הקרובים במבטאם למבטא ההגיים הזרים. בכללים הונח העיקרון, שאין אנוחנו מעתיקים את המלים על פי כתיבן במקורן, כי אם על פי הגייתן הנשמעת לנו.

שמות, שיש בהם מנהג כתיבה מושרש בעברית, ייכתבו כמנהגם (כגון טשרניחובסקי, ברנר).

### הכללים

| התנועות |                                                                                                                          |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| א       | היא סימן לתנועת a* בתחילת התיבה ובאמצעה. בסוף התיבה יהיה הסימן ל-a, ה, כגון: אראנון, אנאטוליה, אלבאניה, גראנאדה.         |
| אָ      | היא סימן ל-aֹ או aֻ (eu צרפתית), כגון: טאהאראן, באָלו, בראָמאן, באָרגשטראָסאָר, שאָנברן, סאָי (Seuil).                   |
| י       | היא סימן לתנועת i או u (u צרפתית) ו-ע תנועת, כגון בוקובינה, גדינה, מינכאן, בריסאָל (Bruxelles).                          |
| יְ      | היא סימן ל-o או (au צרפתית), כגון: קונגו, בולוניה, שוסאָ (chaussée).                                                     |
| ו       | היא סימן ל-u (ou צרפתית, oo אנגלית), כגון: טולוז, טודאָלה, ליוואָרפול.                                                   |
| יי      | הן סימן לדו־תנועה ay (ei גרמנית) כגון: היידלברג, ניירובי, ואָרסיי. בתחילת התיבה תבוא לפני ה' הכפולה א, כגון: איירונסייד. |
| אֵי     | הן תעתיק של הדו־תנועה ey, כגון: שאָינארמאן, פארק־לאָן, באָיסבול, מאָיג'ור, קלאָי, לאֵידאָן (Leiden).                     |
| אֶו     | הן תעתיק של הדו־תנועה eu, כגון: זאָוס.                                                                                   |

\* האותיות הלועזיות משמשות במבטאיהן כמו בלטינית, באיטלקית ובגרמנית (לא כמו באנגלית).  
\*\* ובכלל זה a אנגלית הנהגית כך.

- א** (בלי נקודה ב ו' לסימן השורק) הן תעתיק לדו־תנועה au כגון: אוגוסטוס, אוגסבורג, באומגארטאן.
- י** הן תעתיק של הדו־תנועה oy (eu גרמנית), כגון: נוישטאט, ג'ויס. בתחילת התיבה תבוא א לפני וי, כגון: אויסטראך.
- אאי** הן תעתיק של צירוף שתי התנועות ai, כגון: אאידה, קיראָנאאיקה.
- תוספת ן** היא סימן לתנועות האנפיות on, an) הצרפתית או ą, ę בפולנית), כגון: אוינץ, שלונסק, שופאָן, פאָרפיניאן.
- תוספת י** היא סימן לעיצורים מרוכבים בלשונות סלאביות, כגון: פיאטיגורסקי, פיוטר, פוטימקין (מכלל זה יצאו צ' ו־ס').

#### העיצורים

- ב** דגשה מציינת את ההגה b, כגון: באלי, בוקסטורף
- ב רפה** מציינת את ההגיים v ו־w בסוף המלה ובסמיכות לחולם או לשורק (בראש המלה ובאמצעה יסומן ההגה וּב־ו־ וראה להלן), כגון: קיאָב, מאנטובה, לבוב (אבל: נאָואדה, קאָרסיי).
- ג** מציינת את ההגה g, כגון: גרמאן, גאליפולי, גאטינגאן.
- ג'** מציינת את ההגה g' (g או j אנלית), כגון: ג'ורג'יה, ג'ון, ג'אקסון, ג'ורג'ו (איטלקית - Giorgio).
- ד** מציינת את ההגה d, כגון: לונדון, דאָטרויס.
- ה** מציינת את ההגה h, כגון: האנובר, הולאנד, ולעתים r רוסית: הומאָל (אבל h, שאינה מבוססת לא תועתק כ־ll: אונוראָ (Honoré).
- ו** מציינת את ההגה v ו־w בראש המלה, וכן באמצעה, כשאינה סמוכה לחולם או לשורק, כגון: וארשה, וינה, ליווארפול, אָואָראָסט (וראה האות ב רפה).
- ז** מציינת את ההגה z, כגון: זאמביה, זאָלצאָר (ופעמים הוא כתוב s).
- ז'** מציינת את ההגה z', zh, 3 (g ו־j צרסית), כגון: ז'אן, ואלו־אן, ז'אָנאָה.
- ט** מציינת את ההגה t (בכלל זה th ברוב השפות, להוציא אנלית) כגון: טאָהאָראן, טיים, טורקיה, רוואנטאל, טוראָו (Thorez).
- י** מציינת את ההגה j (y אנלית וספרדית), כגון: יארוסלאב, יאָנה, מאיה (Maya).
- כ רפה** מציינת את ההגה h, x (בגרמנית ובפולנית ch, בספרדית j), כגון: כרושצ'וב, כאָרסק, כואן (Juan), כאָראָס (Jeres), כאָרקוב. בכלל זה גם ch רפה גרמנית כבמלה ich, כגון: מינכאָן.
- [ה ע ר ה : אין משתמשים באות ח בתעתיק מלשונות לא־שמיות].
- ל** מציינת את ההגה l וגם ł (פולנית), כגון: לאדי, לונדון, ביאליסטוק, זלוטו.

|    |                                                                                                                                                                                                              |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| מ  | מציינת את ההגה m, כגון: מינסק.                                                                                                                                                                               |
| נ  | מציינת את ההגה n, כגון: ניד-ידק, קאן (Cannes) (ראה גם להלן על התנועות).                                                                                                                                      |
| ני | מציינת את ההגה n gn איטלקית, ñ ספרדית ni פולנית), כגון: פולוניה, מאניאנה (mañana), סוזיה. אבל בסוף המלה רק n, כגון: שאמפאן (Champagne).                                                                      |
| נג | מציינת את הצירוף ng, כגון: קינג, סינגאר.                                                                                                                                                                     |
| ס  | מציינת את ההגה s, (בכלל זה הצירוף ti בצרפתית), כגון: סורזקין, נאסיון. הצירוף st יועתק סט, כשהוא מבוטא s + t, כגון סטוקהולם, סטאטס (states), אבל בגרמנית יש גם st - שט (וראה להלן ש).                         |
| פ  | מציינת את ההגה f (גם ph), כגון: פיראנצא, פארארה, פוסטאר, פיליפ.                                                                                                                                              |
| פ  | מציינת את ההגה p, כגון: פומאראנץ, אולסופ, סינגאפור, פומפאאי.                                                                                                                                                 |
| פפ | מציינת את הצירוף pf, כגון: קופף, פפיפאר.                                                                                                                                                                     |
| צ  | מציינת את ההגה ts (c פולנית וכן הצירוף: ti בגרמנית, z גרמנית ואיטלקית), כגון: נאליציה, סלוצק (Stuck), נאצינאלבאנק, ציריך (Zürich) ואנאציה.                                                                   |
| צ' | מציינת את ההגה č (ch אנגלית, c איטלקית, ci, cz, é פולנית), כגון: צ'ארצ'יל, מאנצ'אסטאר, צ'אליני, פאציפיצי, צ'ארנוביץ.                                                                                         |
| ק  | מציינת את ההגה k-q (לעתים c אנגלית, צרפתית, איטלקית וספרדית) כגון: טורקיה, קורדיסטאן, קראקוב, קאן, קורסיקה, קאנאדה, ז'אקלין, קיטו (Quito).<br>[ה ע ר ה : אין משתמשים באות כ (דגשה) בתעתיק מלשונות לא-שמיות]. |
| קס | הן תעתיק של ks, x, כגון: אוקספורד, פאניקס.                                                                                                                                                                   |
| קו | מציינת את הצירוף kw (qu באנגלית, גרמנית ואיטלקית) כגון: קוינס, קואבאק.                                                                                                                                       |
| ר  | מציינת את ההגה r (גם כשאינו נשמע בעליל), כגון: רוטארדאם, קארטאר, פארק-אואניו.                                                                                                                                |
| ש  | מציינת את ההגה š (sh אנגלית ch צרפתית, sz, ś, si פולנית, sch גרמנית, sj שוודית), כגון: שארל, שווארדון, שאנברון, שאבארג (Sjöberg).                                                                            |
|    | sch גרמנית = ש, אבל הולנדית - סכ, כגון: סכיפהול; איטלקית - סק, כגון: סקארצו. גם st גרמנית בתחילת המלים תועתק שט, כגון: שטטנארט.                                                                              |
| ת  | היא תעתיק של th אנגלית (אף כשהיא מבוטאת ט), כגון: הית, תומפסון.                                                                                                                                              |